

VOGEL IN DE KIJKER

VLEUGJE ZUIDEN IN ONZE CONTREIEN

DE EUROPESE KANARIE *Serinus serinus*

De Europese Kanarie behoort tot de familie van de Vinken (Fringillidae). De subfamilie Serinus, waartoe de Europese Kanarie behoort, telt veertig soorten. Deze komen enkel voor in Europa, Azië en Afrika. In het west-palearctische gebied komen er 5 soorten voor. Deze zijn naast onze Europese Kanarie :

- de Syrische Kanarie *S. syriacus* die voorkomt in Libanon, Syrië, Israël tot Noord-Irak ;
- de Kanarie *S. canaria* die voorkomt op Madeira, de Azoren en de Canarische Eilanden ;
- de Roodvoorhoofdkanarie *S. pusillus* die broedt van Klein-Azië tot West-China ;
- de Citroenkanarie *S. citrinella* voorkomend in de alpine naaldbossen van zuidelijk Europa, Corsica en Sardinië. De ondersoort van Corsica en Sardinië wordt soms als een aparte soort beschouwd. Ze verschilt in verenkleed en broedbiotoop van de nominaatvorm op het Europese vasteland.

De Europese Kanarie heeft binnen het west-palearctische gebied het grootste verspreidingsgebied. Begin negentiende eeuw was er een grote noordwaartse uitbreiding merkbaar die zich ook in de twintigste eeuw nog heeft doorgezet. Nu lijkt die uitbreiding wel gestopt.

Als we de aantallen van een aantal landen bekijken dan zien we duidelijk de voorkeur van de Europese Kanarie voor warme zonnige streken in Zuid- en Centraal-Europa. In Spanje zijn er 4 à 7 miljoen broedparen. Portugal en Frankrijk staan met 100.000 tot 1 miljoen broedparen op de tweede rij. Nog enkele gegevens : Luxemburg (1000 à 1500 bp.), Nederland (450 à 550 bp. in 1978-79 , nog 100 à 150 in 1989-'91), Duitsland (300.000 à 400.000 bp. begin jaren '90), Denemarken (tot 5 bp. begin jaren '90), Zweden (5 à 15 bp. eind '80), Polen en Slowakije (50.000 à 150.000 bp.), Tsjechië (400.000 à 800.000 bp.), Italië (200.000 à 600.000 bp.), Griekenland en Zwitserland (20.000 à 50.000 bp.), Bulgarije en Turkije (10.000 à 100.000 bp.), Oekraïne (600.000 à 650.000 bp.). Voor de landen in Noord-Afrika, zijnde Marokko, Algerije en Tunesië, staat de soort beschreven als “algemeen”.

In België wordt de soort als sinds het begin van het Bijzonder Broedvogel Project geteld. Tussen '94 en '96 schommelden de aantallen tussen 65 en 120 broedparen. In onze streek doen ze het niet slecht met verschillende broedparen in het Tiense en de streek tussen Tienen en Leuven. Ook in en rond St.-Truiden

zijn er verschillende koppeltjes aanwezig. In het kader van de Broedvogelatlas werd er nog intensiever geïnventariseerd en werden er ook op heel wat andere plaatsen zangposten gevonden. Dit meestal in (stads)wijken die anders zelden door vogelkijkers worden bezocht, maar nu systematisch werden afgezocht (pers. med. Guelinckx R., Van de Plas J.).

Laten we nog even de veldkenmerken opnoemen.

De Europese Kanarie is met zijn 11 cm de kleinste vinkachtige die je in onze streken kan aantreffen. Hij is één van de kleinere vertegenwoordigers binnen de *Serinus*-groep. Het is een compacte, zwaar gestreepte vink met stompe bek en proportioneel lange vleugels en diep gevorkte staart.

De mannetjes zijn het opvallendst getekend, en dan vooral in hun broedkleed. Als ze pas geruid hebben, zit aan alle veren aan de top een vaal randje. Dit slijt langzaam af en bij het begin van het broedseizoen is dit verdwenen zodat de onderliggende, meest opvallende kleuren pas dan goed tot hun recht komen. Het meest opvallend zijn de felle gele kleuren van de buik, kin, keel en stuit. Deze citroengele kleur vinden we verder nog op het voorhoofd en in de nek. De kruin is licht zandbruinig met fijne, onopvallende donkere streepjes. Soms komt de geelgroene kleur van de basis van de kruinveren door. De mantel en dekveren zijn bruingrijs met crèmekleurige tint en zwaar gestreept. Ook de rug is zwaar gestreept in afwisselend donker en groengeel. De stuit is citroengeel, gedeeltelijk met groenige tint aan de kanten. De bovenstaartdekveren zijn grijs met olijf-kleurige tint en zwarte schachtkleur en zandkleurige zoompjes. De teugel en de wenkbrauwstreep zijn grijzig met geelgroene vlekjes. Wangen en oordekveren zijn grijsgroen. Het geel van de basis van de oordekveren is slechts gedeeltelijk zichtbaar, vooral aan het onderste deel van de kaak. Hierdoor vormt zich een gele vlek die vertrekt van aan de basis van de ondersnavel en die begrensd wordt door de groengrijze snor- en baardstreep. De kin, keel en borst zijn zoals al eerder gezegd citroengeel. De flanken zijn licht gekleurd met markante donkere strepen. De buik en anaalstreek zijn wit met soms lichtgele tint. De onderstaartdekveren zijn wit met donkergrijze tekening op de centra. De staart is grijszwart met op de buitenvlag van de vijf buitenste pennen een gele tot geelgroene kleur. De binnenvlag van de vijf buitenste staartpennen en de zesde pen hebben een zeer fijn vaal randje. De vleugelpennen en grote vleugeldekveren zijn zwartgrijs met een vaalgeel randje. De randjes op de armveren zijn breder en groener. De kleine vleugeldekveren zijn geelgroen met zwarte centra, de middelste vleugeldekveren zijn vaalzwart met lichtgele tot groengele randen.

De vrouwtjes zijn minder opvallend getekend dan de mannetjes en doen wat denken aan een miniatuuruitgave van een vrouwtje Sijs *Carduelis spinus*.

De bovendelen zijn bruiner dan bij het mannetje. De nek, mantel en schouderdekveren missen volledig de gele kleur die bij het mannetje aanwezig is. Het geel op de stuit is beperkt tot een kleine, vaag begrensde vlek. Op het voorhoofd is een lichte gele waas te zien, de zijkant van de kop en nek zijn meer groen en bruin gestreept en gevlekt. De teugel is grijsig en de wenkbrauwstreep is slechts lichtgeel gekleurd voor en boven het oog. De kin tot de borst en de flank zijn vaalgeel met een crèmekleurige tint en met donkergrijze tot zwarte strepen.

De staart, vleugelpennen en vleugeldekveren zijn zoals bij het mannetje, maar de basiskleur is grijzer. Ook hebben de randen van deze veren smallere en minder intense gele randen. Tijdens het broedseizoen vertoont het verenkleed een gelere tint en dit om dezelfde reden als eerder voor het mannetje werd aangehaald. Vooral het voorhoofd, wenkbrauwstreep en zijkant van de nek zijn dan geler.

De iriskleur bij de Europese Kanarie is bruin tot bruinzwart. De snavel is hoornbruin, donker hoorngrijs tot staalgrijs met een blekere basis aan de ondersnavel. De poten zijn vleesgrijs tot purperbruin, de nagels zijn donkergrijs.

De Europese Kanarie vertoont qua kenmerken weinig variatie binnen zijn verspreidingsgebied. Vogels van het zuidoosten zijn ietsje groter dan deze van het zuidwesten. De vogels bij ons zijn van dezelfde grootte als de populaties in het zuidwesten.

Europese Kanaries zijn zowel standvogels als trekkers die ofwel overwinteren in hun broedgebieden ofwel ten zuiden ervan. De noordelijke populaties trekken in de winter naar het zuiden, maar toch zullen er ook een aantal van deze noordelijke vogels in de broedgebieden blijven, tenminste in sommige jaren. Dit is ook het geval in België waar de soort overwintert in klein aantal.

De populaties in het centrum en het zuiden van het verspreidingsgebied zijn grotendeels standvogels, maar ook daar trekken een aantal vogels weg. De aantallen zullen er in de winter evenwel niet fel verschillen van deze in de broedtijd, omdat de plaats van de broedvogels in de winter wordt ingenomen door noordelijker vogels. De najaarstrek begint in september en loopt tot eind november.

De vogels keren terug van februari tot mei, met de meeste doortrek in maart en april. De Europese Kanaries trekken zowel in voor- als najaar door in klein aantal. Ze zijn meestal solitair of in paartjes. Zelden worden in onze streken kleine groepjes gezien. In landen waar de Europese Kanarie algemener is, kunnen de wintergroepen wel honderd, zelfs honderden vogels bevatten.

Tegelijkertijd met de noordwaartse uitbreiding van zijn verspreiding gingen ze zich ook aanpassen aan andere broedplaatsen. Van bosranden en kapplaatsen

verplaatsten ze hun broedplaatsen naar oude parken, boomgaarden, fruitbomen, tuinwijken, kerkhoven en dreven. Zelfs kan je ze aantreffen in het centrum van de steden. Zo zitten er al jaren enkele koppels in Tienen centrum. Wel moet de broedplaats op een warme en droge plaats liggen. Ook coniferen lijken een meerwaarde te zijn op de broedplaats.

Hoe noordelijker, hoe later het broedseizoen begint. Bij ons begint de nestbouw en eileg van de tweede helft van mei. Het liefst wordt het nest in een conifeer gemaakt, eerder dat dan in een struik. Ook nesten in fruitbomen komen geregeld voor. Het nest is klein en compact en gemaakt van kleine twijgjes, reepjes bast, gras en mos en bekleed met haar, veertjes en zachte plantendelen. Meestal worden 3 of 4 eieren gelegd. Bij ons blijft het meestal bij één broedsel, in het Middellands Zeegebied meestal twee.

Alleen het vrouwtje broedt en dit gedurende een twaalftal dagen. De jongen worden wel door beide ouders gevoed en na een tweetal weken verlaten ze het nest.

Zaden en plantendelen maken het hoofddeel uit van hun voedsel. Zelden wordt dierlijk voedsel gegeten. Meestal foerageren ze op de grond. In de winter kunnen we ze aantreffen in gemengde groepen met andere vinkachtigen.

Collaerts Peter

Literatuur:

- *Vogels in Vlaanderen, voorkomen en verspreiding ; Vlavico*
- *Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten ; Lars Jonsson*
- *Birds of the Western Palearctic ; Cramp*